

Zápis

z obhajoby disertační práce kandidátky: **Mgr. Vendula Vlková Hingarová**

konané dne: **27.5. 2011**

obor: iberooamerikanistika

téma práce: Jazykový management nahuatlu v Mexiku

přítomní: dle prezenční listiny

Předseda komise prof. Opatrný zahájil obhajobu. Protože vedoucí práce doc. Vrhel nebyl přítomen představil prof. Opatrný kandidátku. Konstatoval, že V. Hingarová splnila všechny podmínky nutné k úspěšnému zakončení doktorského studia a publikovala několik studií týkající se její disertační práce, čímž naplnila kritéria pro přijetí disertační práce k obhajobě.

Následně kandidátka Vendula Hingarová seznámila přítomné se svou disertační prací. Jejím cílem bylo popsat současnou situaci jazyku nahuatl a analyzovat jeho fungování a pozici prizmatem teorie jazykového managementu v makrostrukturách národní mexické společnosti a ve vybrané lokální řečové komunitě v Chicontepecu na severovýchodě Mexika. Nahuatl patří k nejznámějším a nejrozšířenějším indiánským jazykům Mexika. Podle posledních údajů ze sčítání lidu jím hovoří 1,4 milionu obyvatel Mexika. Existují dva typy jazyka Nahuatl: klasický nahuatl, který se dochoval v historických textech, toponymech a lexiku mexické španělštiny a moderním nahuatl, jehož mluvčí se s klasickým nahuatlem neztotožňují a ani mu nerozumí. Kandidátka se zaměřila na současný nahuatl.

Cílem disertace bylo popsanou situaci konkretizovat, detailně popsat užívání jazyka a jazykové chování sociálních aktérů a popsat jeho management ve zkoumané lokalitě i v národní společnosti. Předkládaná práce si vytkla tři hlavní úkoly:

- 1) Na základě mediálních textů definovat pozici nahuatlu v makrostrukturách mexické společnosti, s důrazem na management jazykové různorodosti země.
- 2) Na základě empirických dat detailně zmapovat užívání nahuatlu a jeho pozici ve vybraném okrese Chicontepec, kde z 55 000 obyvatel hovoří nahuatlem 65 % z nich. V čtyřech obcích je podrobena analýze jazykové chování obyvatel s důrazem na popis role nahuatlu v mezigeneračním přenosu.
- 3) Identifikovat jazykové problémy mluvčích indiánských jazyků, tedy jaké jazykové problémy jsou předmětem jazykového managementu státních úřadů a které problémy identifikují a manažují samotní mluvčí a sociální aktéři v řečové komunitě.

V práci kandidátka vycházela ze sekundární (odborné) literatury (1. a 2. kapitola), z novinových článků tří mexických deníků (kapitola 3.7) a především z empirických dat získaných během tří terénních výzkumů. Realizováno bylo 204 semistrukturovaných rozhovorů v domácnostech tří obcí. Provedeno bylo dotazníkové šetření s 31 bilingvními učiteli a 7 autobiografických rozhovorů s čelnými představiteli nahuaské společnosti.

Disertační práce odhalila, že z perspektivy řečové komunity v Chicontepecu jsou demografické údaje mluvčích příznivé, pokud jde o jejich reálný počet, kdy v některých komunitách podíl těchto mluvčích dosahuje až k 90 % všech obyvatel. Vysoká migrace z obcí, směřující do vzdálených měst, způsobuje spíše stárnutí populace, což z jazykového a komunikačního hlediska přispívá k zachování vysoké vitality nahuatlu coby jazyka komunikace i akvizice u mladší generace. Nahuatl je zásadně spojen s doménou rodiny a komunity. Komunikace v nahuatlu je spojena s určitým místem a sociálními aktéry a komunikace je kontextuálně a lokálně vázaná. V obcích s vysokou vitalitou funguje nahuatl jako zásadní komunikační prostředek u dospělé populace, zatímco u mladé generace dochází k redukci komunikačních domén.

Poté prof. Opatrný vyzval oponenty, aby přednesli své posudky. Dr. Zajícová konstatovala, že práce vykazuje hlubokou obeznamenost a zkušenosti autorky, jak s metodami práce v terénu, tak i s vlastním kontextem zkoumané problematiky. Četné zkušenosti s prací v terénu se vynikajícím způsobem projevují v promýšlení, volbě i hodnocení efektivnosti různých metod terénního sběru dat. Množství odvedené terénní práce je skutečně obdivuhodná, jak co do počtu subjektů, se kterými byly vedeny rozhovory, tak i do množství dalších aktivit, které autorka při úsilí o získání objektivního a celostního obrazu zkoumané situace vykonala. Oponentka vytkla kandidátce pouze trochu patrný spěch s přípravou disertace, který z textu vyplývá.

Druhý oponent prof. Zavadil ve svém posudku uvedl, že práce Venduly Hingarové je vzorným příkladem úspěšné badatelské práce opřené o výbornou znalost nejnovější odborné literatury, nových metod v sociolingvistice a v neposlední řadě o vlastní zkušenost a terénním výzkumem. Autorka přistoupila k svému tématu velmi zodpovědně: po dobu doktorského studia navštěvovala přednášky ze sociolingvistiky, byla řešitelkou grantu a prováděla vlastní terénní výzkum jazykové situace sámštiny v Norsku a nahuatlu v Mexiku. Výsledkem je vskutku zasvěcené pojednání o jazykové situaci nahuatlu.

Oba oponenti práci kandidátky doporučili k obhajobě.

Kandidátka V. Hingarová reagovala na stanoviska oponentů. Vysvětlila své úsilí propojit výzkumně dimenze kultury, společnosti a jazyka. Vyjádřila se také k budoucí možnosti publikování své disertace.

Diskuse:

Dále prof. Opatrný otevřel diskusi. Dr. Zajícová vznesla otázku konceptu tzv. jazykové loajality. Kandidátka vysvětlila svůj postoj k tomuto teoretickému pojetí. Další otázka se týkala problému deklarovaného a skutečného při reportovaném typu terénního výzkumu. V. Hingarová uznala důležitost tohoto problému a uvedla, že daný problém reflektovala v práci. Otázku autoidentifikace mluvčích nahuatlu vysvětlila kandidátka jako příklad protínání pohledu „druhých“ a vlastní identifikace domorodců. Prof. Zavadil se zeptal na současný stav kodifikace „spisovného“ nahuatlu a na prognózu přežití tohoto jazyka. V. Hingarová uvedla problém s množstvím variant nahuatlu, kterých je 29. Tato skutečnost dosud neumožnila stanovení „spisovného“ nahuatlu. V Mexiku také není politická vůle udržovat a kodifikovat jazyk nahuatl. Prof. Housková se dotázala na specifičnost sociolingvistiky hispánských indiánských jazyků. Kandidátka popsala svou snahu aplikovat evropský sociolingvistický metodický model i na studované prostředí Mexika. Konstatovala také trend odklonu sociolingvistiky od obecné antropologie. Diskusi shrnul prof. Opatrný.

Vyhlášení výsledků tajného hlasování:

počet členů komise: 5

přítomno členů komise: 4

kladných hlasů: 4

Komise navrhla udělit titul doktor (Ph.D.)

Zapsal: Mgr. Petr Květina, Ph.D.

Podpis předsedy komise: